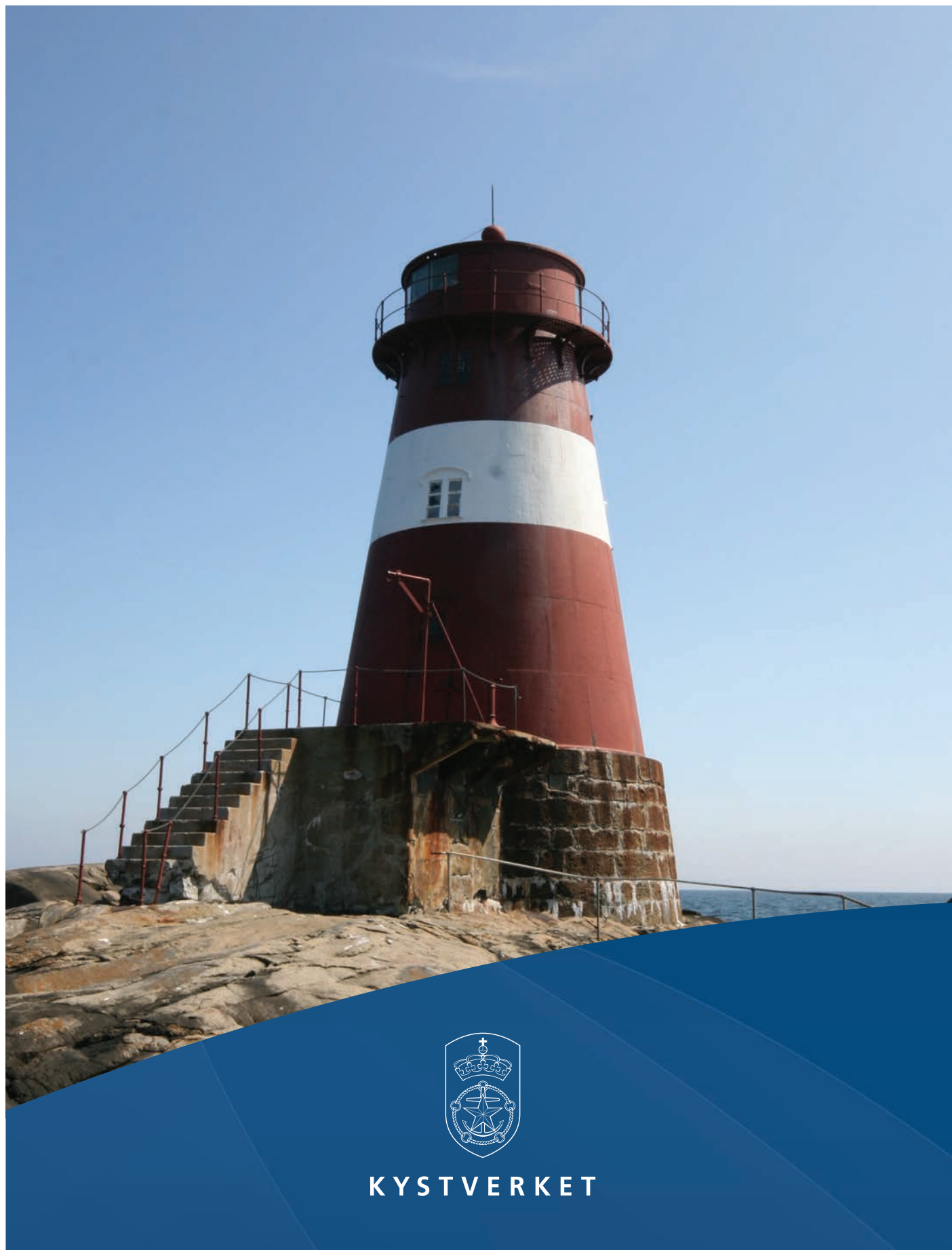

FORVALTNINGSPLAN FOR YTRE MØKKALASSET FYRSTASJON ARENDAL KOMMUNE • AUST-AGDER FYLKE

INNHOOLD

GENERELL DEL

Kystverkets fyrstasjoner.....	3
Innledning	3
Fredningsprosessen	3
Fredning av bygningene	3
Fredning av området som helhet.....	3
Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen	3
Vernemyndighet.....	3
Kravet om forvaltningsplan	3
Hensikten med forvaltningsplanen	3
Ny bruk – på fyrenes premisser.....	4
Vern gjennom bruk – viktigheten av gode leietakere	4
Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen	5
Formidling	5
Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene.....	5
Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider.....	6
Krav til håndverkere	6
Vedlikeholdshåndbok.....	6

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern og vedlikehold.....6

Grunnholdninger til vern	6
Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper:	6
Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper	7
Større vedlikeholdsarbeider og endringer	7
Tilbakeføring	8

SPESIELL DEL

Ytre Møkkalasset fyrstasjon.....9

Kart og situasjonskart.....	10
Kart over det fredete området.....	11
Faktaopplysninger om Ytre Møkkalasset fyrstasjon:	12

Bygningspresentasjon

1. Fyrtårn	14
Det fredete området.....	19

Vedlegg 1: Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner..... 20

Vedlegg 2: Fredningsvedtak for Ytre Møkkalasset fyrstasjon. 21

Vedlegg 3: Tilstandsanalyse Ytre Møkkalasset fyr

Fyrtårnet	28
-----------------	----

GENERELL DEL

Tranøy fyrstasjon på Hamarøy, Nordland. Foto: Kystverket.

Kystverkets fyrstasjoner

Innledning

Fyrstasjonene forteller om en spesiell og svært viktig del av norsk historie. Satsingen på utbyggingen av fyrvesenet er en av de største i den norske stats historie, og utbyggingen av fyrstasjonene har bidratt til å utvikle Norge til den sjøfartsnasjon vi har vært og fremdeles er. Fyrstasjonene er også omfattet av en stor og stadig økende interesse, og ikke minst har de ofte en sterkt identitetsskapende funksjon for lokalbefolkningen. De fleste fyrstasjoner er monumenter i kystlandskapet, og Kystverket er som eier forpliktet til å forvalte disse kulturminnene med respekt for dem som har vært med på å bygge opp den maritime infrastrukturen vi i dag forvalter, og med omtanke for dem som kommer etter oss.

Fredningsprosessen

På bakgrunn av "Nasjonal verneplan for fyrstasjoner", som kom i 1997, fattet Riksantikvaren i tiden frem til 2001 vedtak om fredning etter kulturminneloven av 83 fyrstasjoner. Av disse er i dag 68 helt eller delvis fremdeles i Kystverkets eie (se oversikten i vedlegg 1). I 2001 besluttet Stortinget at de siste 31 bemannede fyrstasjonene skulle avbemannes, og denne prosessen ble avsluttet i 2006. Gjennom tidene er mange fyrstasjoner solgt, men i St.prp. nr. 29 (2006 – 2007) ble den da pågående avhendingsprosessen stoppet, og det ble bestemt at Kystverket skulle eie fyrstasjonene (med unntak for mulig overføring til Direktoratet for naturforvaltning). Samtidig ble det bestemt at Kystverket skulle stå for utleie slik at fyrstasjonene kunne gjøres tilgjengelige for allmennheten. Dette innebærer at "vern gjennom bruk" vil være et viktig prinsipp for etatens forvaltning av fyrstasjonene.

Fredning av bygningene

Bygningene på fyrstasjonen er fredet i henhold til § 15 i kulturminneloven. Dette innebærer at det ikke er tillatt å rive bygningene eller deler av disse, eksteriøret må ikke bygges om, heller ikke interiøret der dette er særskilt nevnt. Planløsningen kan ikke endres, og det kan ikke skiftes ut

bygningselementer eller materialer. Alt vedlikehold og istandsetting skal utføres med tradisjonelle materialer og metoder tilpasset bygningenes egenart og opprinnelige bygningstekniske løsninger.

Fredning av området som helhet

Området rundt bygningene er fredet i henhold til § 19 i kulturminneloven. Hensikten er å bevare anleggets virkning i landskapet, og sørge for at anleggets karakter blir bevart. Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre områdets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Eldre strukturer som gjerder, rekkverk, jordkjellere, tekniske installasjoner osv skal ikke fjernes eller endres uten at det har vært nødvendig kontakt med vernemyndighetene. Det er viktig å bevare stedets egenart, og dette gir også en sentral premiss for hvordan det kan legges til rette for ny bruk av fyreiendommene.

Hensynet til den tekniske driften av fyrstasjonen

I fredningsvedtakene står det at fredningen ikke skal være til hinder for den tekniske driften av fyrstasjonen. Dette betyr imidlertid ikke at Kystverket uten videre kan fjerne eller gjøre endringer på teknisk utstyr, selv om dette er sikkerhetsmessig begrunnet. Andre formuleringer i de forskjellige fredningsvedtakene gjør også at det kan være nyanser i hva som er tillatt og hva som er søknadspliktig. Generelt er det best å gå ut ifra at alle tiltak er søknadspliktig, spesielt i selve fyret, som er interiørfredet. Det er viktig at regionen har en god dialog med vernemyndighetene i en tidlig fase, ikke minst fordi etaten da kan få veiledning slik at planlagte tiltak kan bli gjennomført på en måte som også best mulig ivaretar hensynet til kulturminnet.

Vernemyndighet

Ansvaret for den konkrete oppfølgingen og forvaltningen av fredningsvedtakene for de enkelte fyrstasjoner er delegert fra Riksantikvaren som nasjonal vernemyndighet til fylkeskommunenes regionale kulturminneforvaltning. Det er følgelig fylkeskommunen som skal behandle søknader om dispensasjon ved tiltak som krever slik tillatelse, og det er den aktuelle region i Kystverket som kan sende søknad om dispensasjon.

Kravet om forvaltningsplan

I henhold til kgl. res. av 1. september 2006 skal det utarbeides forvaltningsplan for alle fredede eiendommer i statens eie. I forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer er det bestemt at forvaltningsplanene skal forelegges Riksantikvaren, som skal sikre at innholdet ivaretar formålet med fredningen.

Hensikten med forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen skal både gi kunnskap om viktige generelle prinsipper for forvaltningen av fyrstasjonene som fredede kulturminner,

og gi forståelse for det helhetlige miljøet og det særpreget som karakteriserer den enkelte fyreiendommen, og som skal ivaretas i vernesammenheng. Hensikten er å sørge for et best mulig utgangspunkt for å stille de rette spørsmålene og finne de rette løsningene når det gjelder vedlikehold, bruk og utvikling av den aktuelle fyrstasjonen.

Forvaltningsplanen består av en generell del, som er felles for alle fyrstasjonene, og en spesiell del, som omhandler den enkelte fyrstasjon.

Forvaltningsplanens spesielle del vil inneholde:

- Relevante eiendomsdata
- Presentasjon av fyreiendommen som helhet, de enkelte bygninger, anlegg og tekniske installasjoner, og området.
- Vurdering av utviklingsmuligheter for fyrstasjonen som helhet samt for de enkelte bygninger
- Eventuelle spesielle forhold for den aktuelle fyrstasjon
- Bygnings- og konstruksjonsdokumentasjon (foto og tegninger)
- Tilstandsanalyse, eventuelt med konkrete forslag til tiltak
- Historisk dokumentasjon
- Fredningsvedtaket

Når det gjelder historisk dokumentasjon, vil ikke den kunne være uttømmende i forvaltningsplanen for den enkelte fyrstasjon. Det er derfor viktig at man ved planlegging av konkrete tiltak, som tilbakeføring eller formidling, går aktivt inn for å finne ytterligere informasjon. Her vil Senter for eiendom og kultur og Kystverkmusea kunne bistå regionene og leietakerne.

Senter for eiendom og kultur har ansvaret for koordineringen av etatens arbeid med forvaltningsplaner. Utarbeidelsen av de konkrete forvaltningsplanene for de enkelte fyrstasjonene gjøres i nært samarbeid mellom regionene og Senter for eiendom og kultur.

Ny bruk – på fyrenes premisser

Ny bruk gjør det ofte ønskelig og noen ganger nødvendig med endringer av bygninger og tilrettelegging på området. Det er viktig å bruke tid på å vurdere hvordan slike tiltak kan gjøres så skånsomt som mulig, og uten at fyreiendommens egenart blir skadelidende. En liten endring ett sted kan virke harmløs, og det samme kan en annen et annet sted, og en tredje... men summen av disse delene kan bli en dårlig helhet som gir en lite harmonisk utvikling av stedet. Forvaltningsplanen skal bidra til at det blir lettere å ha helheten for øye

når mulige endringer vurderes. I gjennomgangen av fyreiendommen som helhet og de enkelte bygninger blir det konkretisert forhold som det vil være viktig å ta hensyn til ved planlegging av større vedlikeholdsarbeider og endringer, og det indikeres mulige bruksområder og utviklingspotensiale som Kystverket mener vil ivareta stedets egenart. Enkelte steder er det naturlig å gi klare føringer om hvor det vil være aktuelt å vurdere tilbakeføring, og eventuelt til hvilken epoke.

Fra Store Torungen. Foto: Kystverket.

Det lar seg oftest gjøre å finne gode løsninger som forener vern med ny bruk, selv om løsningene kan bli annerledes enn det man først så for seg. Å finne slike løsninger krever grundighet, vilje og kompetanse i både planlegging og gjennomføring av arbeidene. Felles samtaler mellom Kystverket som eier, leietaker som bruker, kommunen som forvalter av plan- og bygningsloven og fylkeskommunen som forvalter av fredningsvedtaket, vil ofte være vel anvendt tid – og ikke minst hvis diskusjonene kan finne sted nettopp på fyrstasjonen. Stedet er i høyeste grad part i saken, og kan ofte gi føringer gjennom sin tilstedeværelse!

Vern gjennom bruk

– viktigheten av gode leietakere

Kystverket er avhengig av et samarbeid med leietakere som er interessert i å bidra til å ta vare på den viktige kulturarven som fyrstasjonene representerer. Staten vil i liten grad selv kunne benytte den bygningsmassen som er på fyrstasjonene utover de bygningene som er direkte knyttet til den tekniske driften av navigasjonsinstallasjonen, slik som maskinhus og fyrtårn. Vern gjennom bruk forutsetter et aktørsamarbeid, der gjerne også lokale og regionale myndigheter er engasjert, enten som leietakere, eller som aktive premissleverandører og bidragsytere i utviklingen av stedet.

Kystverket benytter en standard leieavtale ved utleie av fyrstasjoner, også for de som ikke er fredet. Avtalen har følgende generelle formål og forutsetninger:

- Uavhengig av om eiendommen er helt eller delvis fredet, skal eiendommen bevares og sikres som kulturminne, og eiendommens egenart skal bevares.
- Leietaker skal ivareta og videreutvikle allmennhetens adgang til fyreiendommen. Leietakers aktivitet på stedet må tilpasses allmennhetens interesser slik at den ikke kommer i konflikt med disse interessene.
- Leietaker forplikter seg til å holde utleier løpende orientert om planene for utviklingen og bruken av leieobjektet.
- Utleier vil bidra med rådgivning ved videre vedlikehold og istandssetting av leieobjektet. Utleier vil løpende vurdere mulighetene for å bidra til vedlikehold og/eller oppgradering av leieobjektet ut fra de til enhver tid gitte budsjetttrammer.
- Leietaker må ikke bruke, eller tillate at andre bruker, leieobjektet til bolig.
- Leietaker forplikter seg til å legge særlig vekt på miljøvern i forhold til bruk og vedlikehold av leieobjektet.

I tillegg skal det formuleres egne punkter som uttrykker formål og forutsetninger for leieforholdet ved den enkelte fyrstasjon. En slik formålsparagraf i en leieavtale understreker nødvendigheten av et nært samarbeid og tett kommunikasjon mellom Kystverket og leietakerne – dette er ikke et vanlig leieforhold, men gjelder samarbeid om et kulturminne!

Avtalen omtaler også samarbeidet om vedlikeholdsarbeidet på fyrstasjonen. Det er Kystverket som i siste instans er ansvarlig for å sette opp arbeidsprogram for det enkelte år og gi nødvendige føringer for hva som skal gjøres og på hvilken måte. Bortsett fra ved kritiske hendelser, slik som ved stormskader, skal ikke leietaker utføre noen tiltak på eiendommen uten at dette er godkjent av eier. Det er også eier som er ansvarlig for at alle nødvendige tillatelser er innhentet fra vernemyndighetene.

Kjeungskjær fyrstasjon, Sør-Trøndelag. Foto: Kystverket.

Forholdet mellom fredningsvedtaket og forvaltningsplanen

Fredningsvedtaket er styrende for forvaltningen av fyreiendommen, og er rettslig bindende. Forvaltningsplanen er ikke rettslig bindende, men uttrykker Kystverkets vurdering av hva som vil være en naturlig presisering og konkretisering av fredningsvedtaket, og etatens oppfatning av hvordan den fredede eiendommen bør utvikles. Konkrete tiltak kan ikke gjennomføres uten at vernemyndighetene har fattet vedtak om at de kan iverksettes. Det er Kystverket i den enkelte region som søker vernemyndighetene i det aktuelle fylke om tillatelse til tiltak.

Formidling med nytt elementsystem i betong. Foto: Kystverket.

Formidling

Fyrstasjonene er nasjonale kulturminner som skal dokumentere en viktig del av vår maritime kulturarv og Kystverkets historiske innsats for å trygge ferdsele til sjøs. Samtidig er det et mål med fredningen at kunnskap om disse kulturminnene og deres historiske kontekst skal kunne formidles til allmennheten. Det er derfor viktig at all ny bruk bidrar til kunnskapsformidling og opplevelse av historien. Kystverket vil i samarbeid med Kystverkmusea (ved Lindesnes fyrmuseum) lage retningslinjer for utarbeidelse av formidlingsplaner for de enkelte fyrstasjonene, i et samspill mellom etaten, etatsmuseene og leietakerne. Det er videre utarbeidet en skiltmal for de fredede fyrstasjonene, for å gi etatens formidling av egen kulturhistorie et helhetlig, nasjonalt preg. Denne skiltmalen vil være styrende for hvordan utendørs informasjon og skilting utformes på de fredede fyrstasjonene. All utendørs informasjon skal godkjennes av Kystverket på forhånd.

Generelle retningslinjer for tiltak på fyrstasjonene

På alle de fredete bygningene skal eksteriøret bevares mest mulig uendret. Enkelte bygninger er svært autentiske, mens andre er sterkt endret og modernisert. Ulike typer tiltak, som tilbakeføring og utskifting av bygningsdeler, vil derfor bli vurdert ulikt fra bygning til bygning.

Interiørene har for de aller fleste av fyrstasjonene ikke et like sterkt formelt vern som eksteriøret – unntaket er selve fyrtårnene, som er interiørfredet. For de øvrige bygningene er planløsning og konstruksjoner normalt omfattet av de enkelte

fredningsvedtakene. Imidlertid bør en ved interiørmessige oppgraderinger og endringer legge vekt på å bevare størst mulig autentisitet med tanke på den historie fyrstasjonen skal formidle. Denne intensjonen må samtidig avveies i forhold til behovet for nødvendig bruksmessig oppgradering.

Krav til dokumentasjon av endringer og større vedlikeholdsarbeider

Alle endringer og større vedlikeholdsarbeider på en fredet bygning eller et fredet område skal dokumenteres. En søknad om tillatelse inneholder et minimum av beskrivelse av tiltaket, men dette er ikke tilstrekkelig dokumentasjon. Det vil bli gitt nærmere retningslinjer for hvordan nødvendig dokumentasjon skal utføres og arkiveres.

Krav til håndverkere

Generelt må håndverkere som arbeider på fredete bygninger, ha nødvendig kunnskap og erfaring fra antikvarisk arbeid. Det er viktig å ha den rette holdningen til dette arbeidet, beherske aktuelle teknikker, og å ha faglig grunnlag for å kunne ta riktige valg når det gjelder materialer og metode.

I noen tilfeller vil det være nødvendig med spesialkompetanse for at resultatet skal bli tilfredsstillende. Dette kan være ved restaurering av vinduer, dokumentasjonsarbeid, blanding av maling etter historisk resept, konserveringsarbeider mm. Når vernemyndigheten gir tillatelse til endringer, kan det settes vilkår om at utførende håndverkere har antikvarfaglig kompetanse.

Geitungen fyrstasjon, Rogaland. Foto: Kystverket.

Vedlikeholdshåndbok

Det er behov for å sammenfatte retningslinjer for vedlikehold av fyrstasjonene, både de fredede og de ikke fredede, i en egen vedlikeholdshåndbok, og Kystverket er nå i ferd med å utarbeide en slik veileder. Denne prosessen vil også innebære nær kontakt med ulike vernemyndigheter, for å finne frem til løsninger som i størst mulig grad kan være felles for etatens fredede bygninger. I og med at søknad om dispensasjon avgjøres av den enkelte fylkeskommune, kan tolkning av og praksis i oppfølging av fredningsvedtakene variere noe fra fylke til fylke. En vedlikeholdshåndbok bør kunne bidra til å harmonisere praksis ut fra et nasjonalt perspektiv, selv om den naturligvis ikke vil kunne erstatte kravene til saksbehandling i den enkelte sak.

Noen generelle punkter om antikvarisk bygningsvern og vedlikehold

Grunnholdninger til vern

Kulturminner er en viktig del av vår samlede kulturarv. Bygningene dokumenterer tidligere tiders samfunnsforhold, levekår, liv og gjøremål, byggeskikk og håndverksteknikker. Gamle bygninger er ikke-fornybare ressurser, og de er primærkilder til kunnskap om fortida. Alle andre nedtegnelser, fotografier og registreringer innebærer grader av fortolkning. Bygningene er derfor en unik kilde til kunnskap og et umistelig grunnlag for framtidig forskning, enten det gjelder levekår, byggeteknikk, dekordetaljer eller lignende. Ved framtidig bruk og modernisering er det viktig at vi i minst mulig grad reduserer bygningenes verdi som historisk kilde.

Som hovedregel skal man være svært varsom med å fjerne elementer i en fredet bygning – alle de historiske epokene som har nedfelt seg i det fysiske bygningsmiljøet, forteller en historie om bygningens og stedets utvikling. I noen tilfeller kan man imidlertid bli nødt til å prioritere mellom ulike faser. Unntaksvis kan det også vært aktuelt å tilbakeføre en bygning til en dokumentert tidligere tilstand.

Råd for vedlikehold og istandsetting - grunnprinsipper innen bygningsvernet

De viktigste grunnprinsippene er:

- Mest mulig av alle deler av bygningen skal bevares. Derfor må inngrepene ved vedlikehold og utbedring være så små som mulig.
- Det er bedre å vedlikeholde framfor å reparere, og det er bedre å reparere framfor å skifte ut.
- Det må brukes tradisjonelle materialer og metoder, både ved vedlikehold og eventuell utskifting.
- Skjulte deler av bygningen (konstruksjoner) er like viktige å ta vare på som synlige (overflater).
- Hvis man må endre, er det bedre å føye noe til enn å fjerne originale eller gamle deler. Det beste bygningshistoriske "arkivet" er bygningen selv.
- Gamle ombygginger og endringer av en bygning er ofte viktige å bevare. De kan fortelle om bygningens livshistorie gjennom skiftende stilretninger og bruk.
- Når noe fjernes eller endres, skal aktuell dokumentasjon bli nedtegnet og arkivert. I spesielle tilfeller sikres dokumentasjonen ved lagring av den fjernete bygningsdelen (nærmere retningslinjer vil bli utarbeidet for dette).

- Endringer skal om mulig være reversible. Når behovene endrer seg, kan de nye elementene fjernes og bygningen kan framstå slik den var før endringen.

Vedlikehold – definisjon og faglige prinsipper

Hovedregelen er at løpende vedlikehold utføres uten at vernemyndighetene trekkes inn, mens man må søke tillatelse for endringer. Grensen mellom vedlikehold og endring kan være vanskelig å definere, og ulike aktører kan ha ulik oppfatning av begrepene. Kulturminnevernets definisjon av vedlikehold er snever, i den hensikt å ivareta kulturhistoriske verdier.

Mange eiere har i beste mening utført "vedlikeholdsarbeid" på en slik måte at vernemyndighetene vurderer dette som endring/inngrep, som i verste fall er skadelig for kulturminnet. Dette kan for eksempel være bruk av for tett maling, som medfører avskalling og råteskader, eller utskifting av opprinnelige bygningsdeler som burde blitt istandsatt av en kyndig restaureringshåndverker. Vedlikeholdet av en fredet bygning er underlagt kulturminneforvaltningens overvåkning. Det kan oppstå usikkerhet om hva man kan utføre uten å spørre, og når man må søke om tillatelse.

Hovedprinsippet for vedlikehold av gamle bygninger er å bevare mest mulig av de gamle bygningsdelene og å hindre skader. Dette gjelder både synlige og skjulte konstruksjoner og elementer. Vedlikeholdet skal om mulig skje på samme måte som da huset ble bygget, med samme teknikk, utførelse og materialbruk. I praksis vil dette noen ganger bety merarbeid, andre ganger krever det bare omtanke og kompetanse.

Homlungen fyrstasjon, Østfold. Foto: Kystverket.

Ved å bevare de gamle bygningsdelene og overflatene beholder bygningen sin autentisitet, og dermed sin vitenskapelige kildeverdi og opplevelsesverdi. En kopi kan aldri fullt ut erstatte de opprinnelige bygningsdelene. Selv om kopien er nøyaktig likt utført, er minst to dimensjoner gått tapt:

1. Aldersverdien: Spor av "tidens tann" er borte. Vi kan ikke lenger berøre de samme materialene som våre forgjengere.
2. Sannhetsgehalten: Hvordan kan våre etterkommere vite at kopien er nøyaktig utført? Kan de stole på at historien og byggeteknikken som formidles, er identisk med den opprinnelige?

Større vedlikeholdsarbeider og endringer

Det må søkes om tillatelse for større vedlikeholdsarbeider, større reparasjoner og endringer i en fredet bygning. Som oftest blir det gitt tillatelse når endringene er små og tiltaket er nødvendig for fortsatt bruk. Kulturminneforvaltningens oppgave er å passe på at det ikke blir gjort så mange endringer i årenes løp at det til slutt er lite igjen av det opprinnelige huset.

Eksempler på større vedlikeholds-/istandsettingsarbeider som krever tillatelse:

- endring av utvendig malingtype/farge, fjerning av eldre malinglag, overmaling av dekor og lignende
- vedlikehold av utvendig kledning som innebærer et betydelig omfang utskifting av råteskadet virke
- restaurering av vinduer der det er råteskader som innebærer betydelig innspunsing av nytt virke og forbedring/endring av tekniske løsninger

Eksempler på andre endringer som krever tillatelse:

- utskifting av bygningselementer, som utvendig panel, vinduer og ytterdører
- tildekking eller fjerning av eksisterende utvendige overflater
- oppsetting eller riving av innvendige lettvegger
- installering av våtrom eller kjøkken
- etablering av infrastruktur, rørføringer, ventiler etc.
- fasadeendringer
- oppføring av tilbygg
- tilbakeføring til tidligere dokumenterbar tilstand

Et overordnet prinsipp er at alle endringer om mulig skal gjøres reversible, slik at de i framtida kan la seg tilbakeføre. Endringer og tilføyelser skal kunne fjernes uten at bygningen blir forringet. I praksis kan dette eksempelvis innebære at nye skillevegger festes slik at de lett kan fjernes uten å sette merkbare spor.

Tilbakeføring

Når vernemyndighetene skal vurdere forslag til endringer, vil de ta hensyn til hvilken periode – eventuelt flere perioder – i bygningens historie som fredningen søker å bevare. Hvis det er foretatt endringer i nyere tid, kan det i noen få tilfeller være aktuelt å tilbakeføre bygningen til et tidligere eller opprinnelig utseende. Dette kan gjelde et helt eksteriør, deler av bygningen, enkelte rom eller mindre bygningsdeler og detaljer. Følgende premisser og forutsetninger bør ligge til grunn for at en tilbakeføring skal kunne vurderes:

- Det foreligger sikker, god og tilstrekkelig dokumentasjon (tegninger, fotografier eller lignende) av den opprinnelige situasjonen.

- Tilbakeføring basert på gjetting kan normalt ikke godtas.
- De nyere tilføyelsene som fjernes eller tildekkes, har relativt lav/underordnet verdi.
- Kulturminnet er ikke for sterkt endret. Hus som har fått ny takform, hovedvolum eller lignende bør bevares slik de er. Tilbakeføring av vindustyper og kledning på en bygning med intakt hovedform, kan derimot være aktuelt.

Vardø fyrstasjon, Finnmark. Foto: Kystverket 2011.

Foto: KYV 1.7.2009

YTRE MØKKALASSET FYRSTASJON

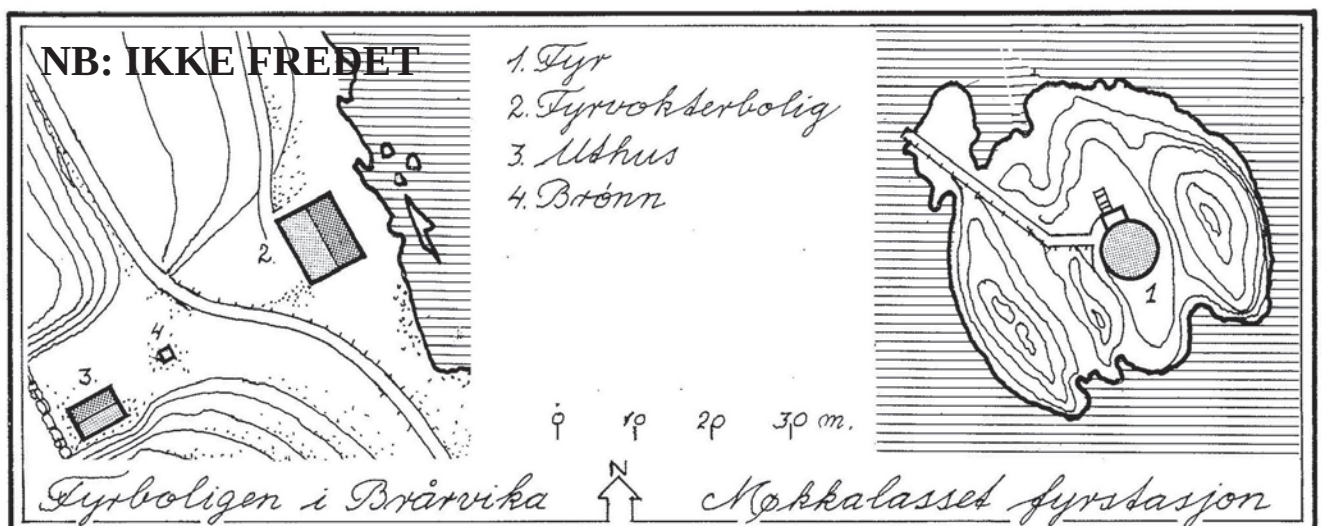
SPESIELL DEL

Kart

Opprinnelig fyrstasjon, med bolig på land og fyrtårn på Møkkalasset.

Tegning: Sven Poulsson, Norges fyr, Grøndahl og søn forlag as 1986.

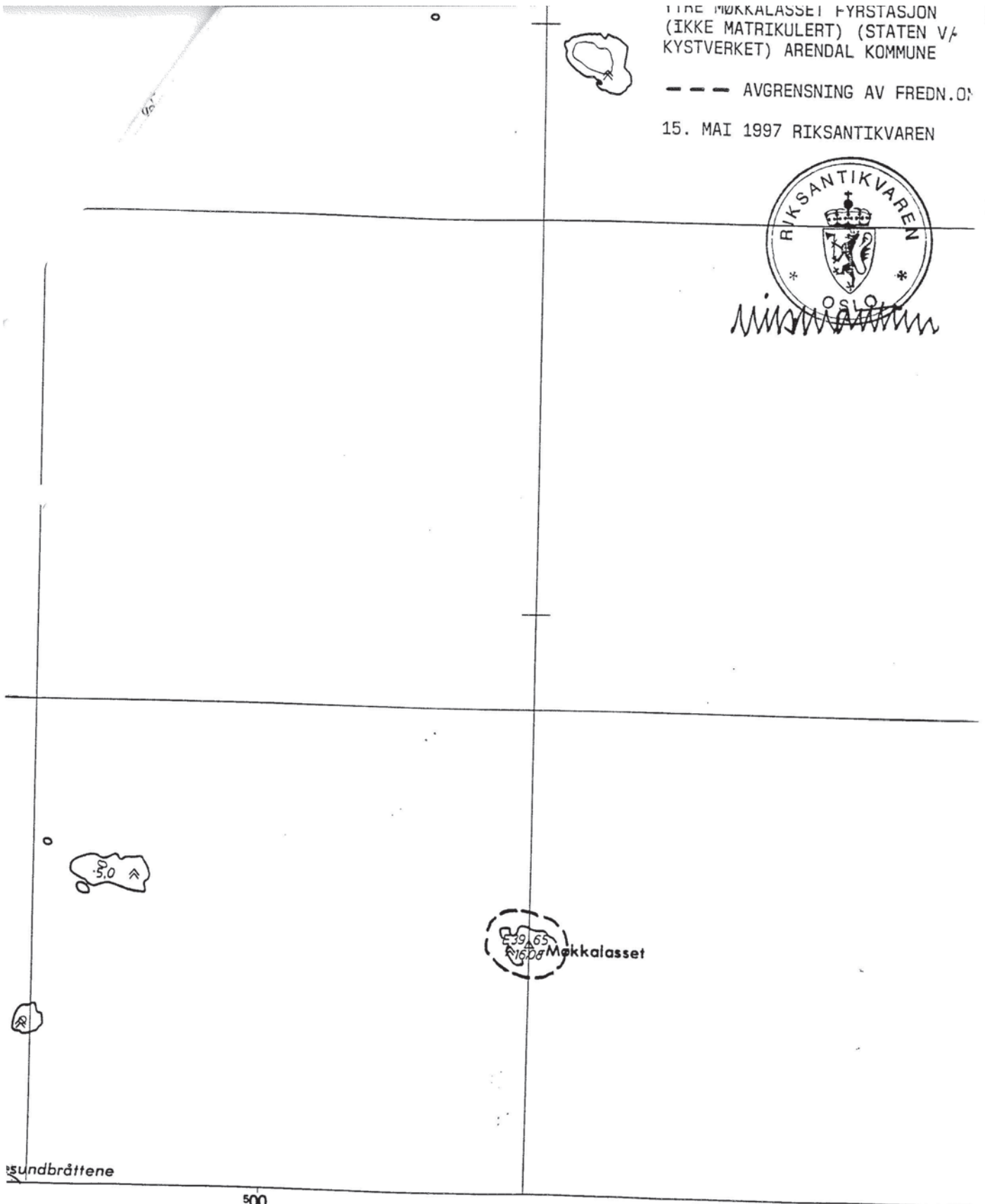
Kroki

Kart over det fredete området:

YTRE MØKKALASSET FYRSTASJON
(IKKE MATRIKULERT) (STATEN V/
KYSTVERKET) ARENDAL KOMMUNE

--- AVGRENSNING AV FREDN.OM

15. MAI 1997 RIKSANTIKVAREN

4,5
RK

- △ Trekantpunkt NGO, annet
- Polygonpunkt, fotogrammetr, grafisk best.punkt
- F Fotogrammetr, numersk koordinatbestemt
- NP Presisjonsnivå, vanlig niv.
- 223.5 Høgde på terrengpunkt
- 254.5 Kalle, med høgdeopplysning
- Generell kurve, mellomkurve
- 25 Tellekurve

- + + + Riksgrense, fylkesgrense
- Kommunegrense
- Eiendomsgrense, vanlig, tettbebygg
- Servituttgrense
- Nr.123 Riksgrensemerke
- ✕ Kors i fjell, bolt i fjell
- Grensestein, grenserøys
- 75 Grensepåle, rør, grensetre

- Lauvskog, annen jorddekt fastmark
- * Blandingsskog
- ^ Grunnlendt mark, fjell i dagen
- Myr
- A Lettbrukt og mindre lettbrukt
- B dyrket jord og dyrkingsjord
- S Særs høg, høg bonitet for skog
- M L Middels, låg bonitet for skog

Faktaopplysninger om Ytre Møkkalasset fyrstasjon

Eiendomsinformasjon			
Opprettet:		1888	
Fylke	Aust-Agder	Region:	Sørøst
Kommune		0906 Arendal	
Fyrlistennummer		06231M (Nautisk merke uten lys)	
Dato for fredningsvedtak:		26. november 1997	
Andre vernebestemmelser			
Eiendom:		Knr, gnr, brnr: 0906 /70/162	
Askeladden nr.	86946-1	Grunneier:	Kystverket.
Utleie:		Utleid til Møkkalassetts venner.	

Oversikt over registrerte bygninger og konstruksjoner

Byggnr. i fredn. vedtaket	Bygningstype	Byggstatus	GAB-nr.	Askeladden-nr.	Verneklasse/§	Omfang
1	Fyrtårn	Delvis intakt.	167147151	86946-1	Klasse 1, kulturminneloven §15.	Fredningen gjelder fyrtårnets eksteriør og interiør
	Det fredete området				Klasse 1, kulturminneloven §19.	Fredningsområdet omfatter skjæret fyrtårnet ligger på

Foto: Lehne / Kystverket, 2008.

Litt om fyrstasjonens historikk	Fyrstasjonen ble opprettet i 1888 som ledfyr og innseilingsfyr. I 1945 ble fyrtårnet skadet ved flyangrep fra allierte fly. Innredningen i tårnet brant. Fyrtårnet og lykten ble reparert i 1946, men leiligheten ble ikke gjenoppbygget. Fyrstasjonen ble samtidig automatisert og avfolket. Automatisert og avbemannet i 1946. Fyrstasjonen ble nedlagt i 1986.
Vernesituasjon	Fyrstasjonen er vedtaksfredet som kulturminne etter kulturminneloven §§ 15 og 19.
Fra Riksantikvarens frednings-begrunnelse	Ytre Møkkalasset fyrstasjon er et sjeldent eksempel på et lite støpejernstårn med marginale boforhold. Fyrtårnet som er plassert på en lav steinsokkel, har en dramatisk virkning ved sin beliggenhet på et lite skjær. Tårnet ble reparert etter krigsskader i 1946. Fyrstasjonen ligger i lystbåtleden med stor trafikk om sommer-en. Stasjonen har derfor stor pedagogisk verdi. Ytre Møkkalasset fyrstasjon har i tillegg til sin pedagogiske verdi og opplevels-verdi stor kulturhistorisk verdi på grunn av hendelsene under 2. verdenskrig. Til tross for flyangrepet har fyrstasjonen stor autentisitet i eksteriøret, med det opprinnelige lyktehuset bevart. På bakgrunn av vurderingene ovenfor finner Riksantikvaren at Ytre Møkkalasset fyrstasjon er et så verdifullt bygningsanlegg i både kulturhistorisk og arkitektonisk sammenheng at det oppfyller betingelsene for fredning etter bestemmelsen i § 15. Det er spesielt fyrstasjonens opplevels-verdi ved dens markerte og utsatte beliggenhet på det lille skjæret Riksantikvaren legger vekt på når det gjelder fyrstasjonens verneverdi. Riksantikvaren finner videre at det er hjemmel for å frede det avsatte området, henhold til bestemmelsen i § 19. Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede det avsatte området for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet.
Fyrstasjonens egenart, sårbarhet og tålegrense	Ytre Møkkalasset er et dagmerke, nedlagt som fyrstasjon i 1986. Var opprinnelig et led-/innseilingsfyr. Fyrtårnet er 17,2 m, er av støpejern og er rødt med et hvitt belte. Støpejernstårnet er plassert på en 3 m høy steinsokkel og har en støpt betongtrapp opp til tårnets inngang. Ytre Møkkalasset fyrstasjon ligger på et lite skjær mellom Tvedestrand og Arendal. Området er del av sørlandsskjærgården med småkupert terreng og nakne koller og sva-berg. På grunn av at fyrtårnet er dårlig tilrettelagt for besøk har stedet en tålegrense mht besøkskapasitet.
Kystverkets føringer for alternativ bruk og videre utvikling	Innvendig i tårnet er det bygget provisoriske dekker på de gamle stålbjeltene, men disse gulvene er ikke alltid hele eller tilstrekkelig sikret for allmenheten. Trappene er montert for vedlikeholdshensyn, og er altfor dårlig sikret for vanlig trafikk av leietakere. Når det blir behov for større istandsetting, må det vurderes om eksisterende uttrykk skal videreføres, eller om det skal gjøres en tilbakeføring til et tidligere, dokumentert uttrykk. Alle tilbakeføringstiltak er søknadspliktige.

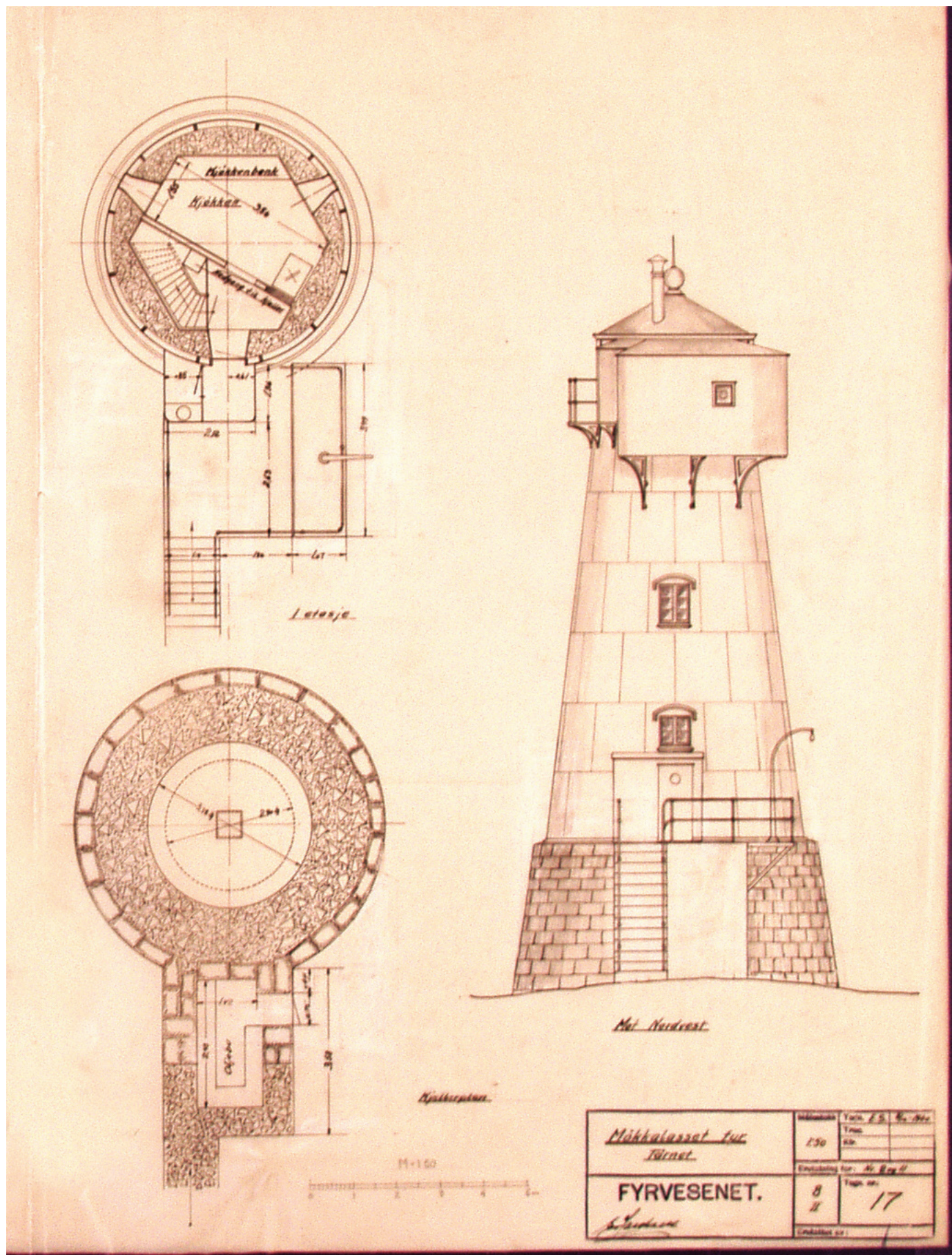
Bygningspresentasjon: 1. Fyrtårn

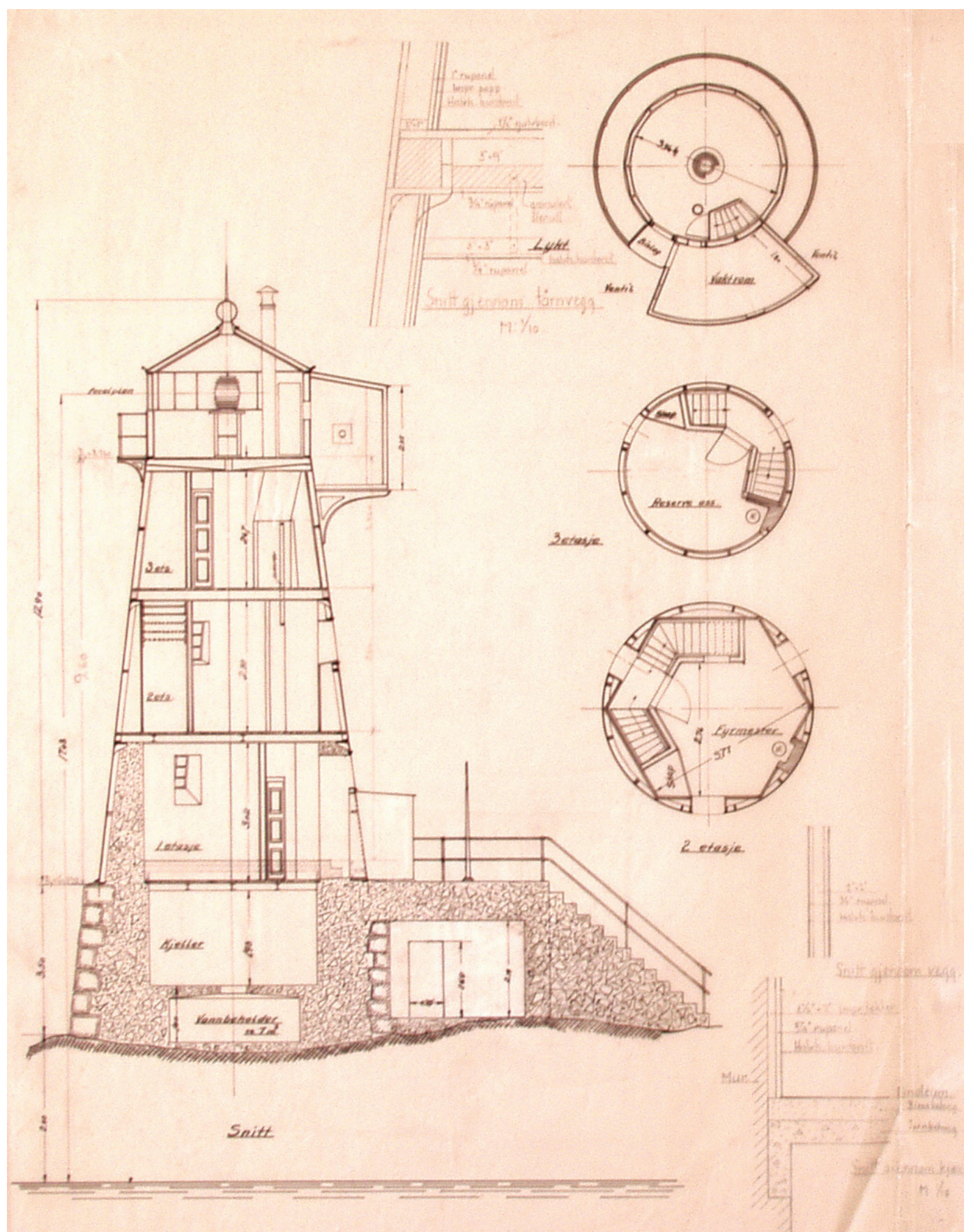
Bygningens navn	Fyrtårn
Askeladden nr.	86946-1
GAB nr.	167147151
Byggnr. i fredn.vedtaket	1
Byggeår	1888
Byggherre / Arkitekt	Fyrvesenet
Opprinnelig funksjon	Fyrtårn
Fredningsomfang	Fredningen gjelder fyrtårnets eksteriør og interiør
Navigasjonsinstallasjon	Ingen
Bygningsbeskrivelse	Fyrstasjonen består av et 17,2 meter høyt støpejernstårn på en 3 m høy steinsokkel og med provisorisk trapp opp til tårnet. Fyrtårnet er rødt med ett hvitt belte.

Foto:Lehne / Kystverket 25-11-2008.

Konstruksjon og materialbruk	1. Byggegrunn/drenering: Fjell 2. Fundament: Stein (-sokkel) 3. Grunnmur: Naturstein, fuget. 4. Utvendige trapper og ramper: Støpt betongtrapp opp til inngang. 5. Gulv på grunn: Støpt betong. 6. Yttervegger: Støpejernselementer 7. Ytterdører: Jerndør 8. Vinduer: støpejernvinduer, flere utførelser, bl.a. 2 x 3 ruter. 9. Tak: Metallplate tak 10. Takteking: _ 11. Takrenner og nedløp: - 12. Beslag: Ingen 13. Takvinduer og luker: Ingen. 14. Halvtak og skråtak: - 15. Innervegger: Opprinnelig lette bindingsverksvegger. Alt brent 1945. 16. Etasjeskiller: Jernbjelker er det stadig. 17. Innvendige trapper: Åpne (provisoriske) tretrapper. 18. Piper og ildsteder: Ingen. 19. Luker og ventilasjon: Noen ventilasjonsluker i fyrlykt. 20. Galleri og balkong: Galleri utenfor fyrlykt. 21. Diverse:
Endringshistorikk	Opprettet 1888. Bombet og brent innvendig 1945. Delvis gjenoppbygget interiør/mangelfulle dekker og trapper i 1946. Fyrstasjonen ble samtidig automatisert og avfolket. Ytre Møkkalasset fyrstasjon ble nedlagt i 1986. Har siden fungert som dagmerke.
Retningslinjer for videre utvikling	Videre utvikling er avhengig av istandesettelse og reparasjoner. Skal det åpnes for besøk, må trapper og dekker være trygge, medregnet rekkverk og reparasjon av utvendig betongtrapp.
Spesielle forhold vedrørende vedlikehold	Endring av eksisterende eller montering av ny fast innredning / installasjon er søknadspliktig. Dette gjelder også i forbindelse med Kystverkets egen virksomhet.

Alle foto: KYV 1.7.2009

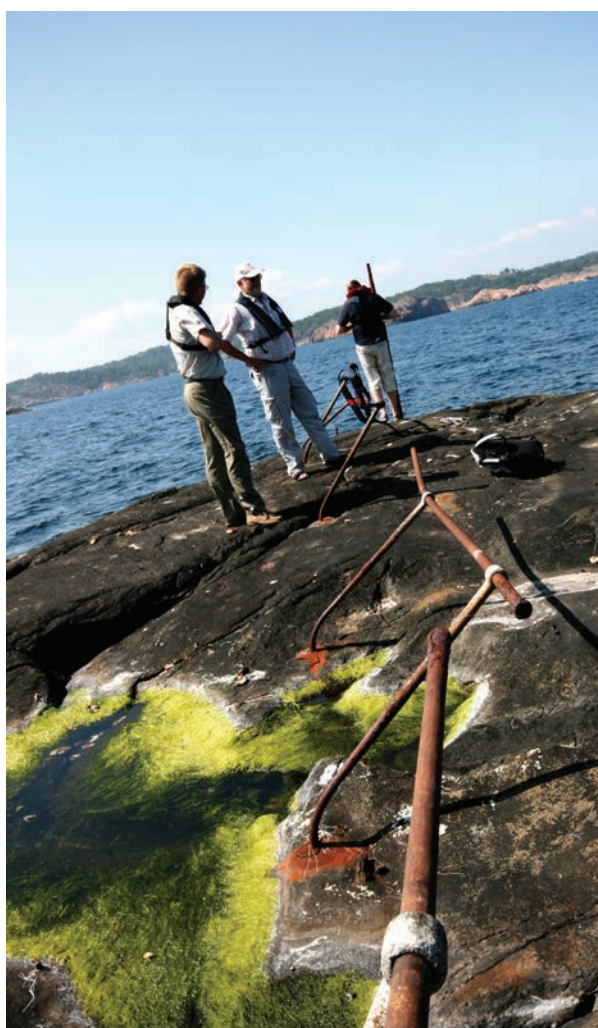

Foto fra befaring 1.7.2009.

Det fredete området

Foto: Kystverket 1-7-2009.

Omfanget av fredningen:

Fredningsvedtaket omfatter et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov om kulturminner § 19.

Formålet med fredningen: Formålet med fredningen av Ytre Møkkalasset fyrstasjon er å bevare et kultur-historisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg. Formålet med fredningen av området rundt fyrtårnet er å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet ved å bevare miljøets karakter. Miljøet består av det lille skjæret fyrtårnet ligger på, landing og trapp opp til tårnet.

Fredningsbestemmelser: Innenfor det fredete området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendring som kan forandre anleggets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen.

Skjøtsel av området:

Ved skjøtsel av uteområdet skal det tas utgangspunkt i nåværende, eventuelt tidligere situasjon.

Skilting:

All utendørs skilting er søknadspliktig. Det skal legges opp til en nøktern og enhetlig bruk av skilting. Skiltingen skal være i tråd med Kystverkets retningslinjer for skilting, og hovedformålet er formidling av fyrstasjonens historie. Andre offentlige myndigheters skilting skal i størst mulig grad tilpasses Kystverkets skilting.

VEDLEGG 1: Oversikt over Kystverkets fyrstasjoner.

Region	Fredete fyrstasjoner	Bygninger	Ikke fredete fyrstasjoner	Bygninger	SUM
Sørøst	20	i Kystverkets eie	8	i Kystverkets eie	28
	Torbjørnskjær		Struten		
	Homlungen		Strømtangen Fredrikstad		
	Færder		Digerudgrunnen		
	Store Færder (ruin)		Steilene		
	Svenner		Twistein		
	Stavernsodden		Langøytangen	delvis	
	Jomfruland		Songvår		
	Strømtangen Kragerø		Søre Katland		
	Stavseng				
	Lyngør				
	Ytre Møkkalasset				
	Store Torungen				
	Lille Torungen				
	Homborsund				
	Grønningen				
	Oksøy				
	Ryvingen				
	Hatholmen				
	Lindenes				
	Lista				
Vest	12		11		23
	Eigerøy	delvis	Lille Prestskjær		
	Feistein		Viberodden		
	Kvitsøy		Flatholmen		
	Geitungen		Fjøløy		
	Utsira		Ryvarden	delvis	
	Røværsholmen		Holmengrå		
	Slåtterøy		Kvanhovden		
	Hellisøy		Hendanes		
	Utvær		Ulvesund		
	Geita		Skongenes		
	Ytterøyane		Kråkenes		
	Stabben				
Midt-Norge	19		16		35
	Runde		Svinøy		
	Grasøyane		Flåvær		
	Hogsteinen		Lepsøyrev		
	Alnes	delvis	Erkna		
	Ulla		Storholmen		
	Ona	delvis	Flatflesa		
	Kvitholmen		Bjørnsund		
	Grip		Hestskjær		
	Haugjegla		Stavenes		
	Sletringen		Tyrhaug		
	Sula	delvis	Skalmen		
	Vingleia		Terningen		
	Halten		Finnvær		
	Kjeungskjær		Asenvågøy		
	Kaura		Grinna		
	Buholmråsa		Gjeslingene		
	Kya				
	Nordøyan				
	Sklinna				
Nordland	10		8		18
	Bremstein		Ytterholmen		
	Åsvær		Træna		
	Myken		Kalsholmen		
	Landegode		Tennholmen		
	Måløy-Skarsholmen		Barøy		
	Tranøy		Moholmen		
	Skrova		Glåpen		
	Skomvær		Værøy		
	Anda				
	Andenes				
Troms og Finnmark	7		3		10
	Hekkingen		Torsvåg		
	Fugløykalven		Fruholmen		
	Slettnes		Helnes		
	Kjølnes				
	Makkaur				
	Vardø				
	Bøkfjord				
					Tils.
Totalt antall	68		46		114

Vedlegg 2: Fredningsvedtak for Ytre Møkkalasset fyrstasjon.

	RIKSANTIKVAREN	SAKSBEHANDLER 1. konsulent Aase Bessesen INNVALGSTELEFON 22 94 04 95 TELEFAX 22 94 04 07
---	-----------------------	--

DERES REF. VÅR REF. 97/3315 Ark. B-182	DERES DATO VÅR DATO
---	--

Likelydende brev til: Kystverket 1. distrikt Arendal kommune Aust-Agder fylkeskommune	
---	--

YTRE MØKKALASSET FYRSTASJON - (IKKE MATRIKULERT) - (STATEN
V/KYSTVERKET) - ARENDAL KOMMUNE

VEDTAK OM FREDNING MED HJEMMEL I LOV OM KULTURMINNER §§
15 OG 19, JFR. § 22

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 §§15 og 19, jfr. § 22,
fatter Riksantikvaren vedtak om fredning av Ytre Møkkalasset fyrstasjon, Arendal
kommune.

Omfanget av fredningen

Fredningsvedtaket omfatter fyrtårnet i henhold til lov om kulturminner § 15:

1. Fyrtårn

Tallet referer seg til vedlagte kart fra «Norges fyr» (Bjørkhaug, Poulsson - Oslo
1986), vedlegg 2.

Fredningen gjelder fyrtårnets eksteriør og interiør.

Fredningsvedtaket omfatter videre et område rundt fyrstasjonen i henhold til lov
om kulturminner § 19. Fredningsområdet omfatter skjæret fyrtårnet ligger på.

Fredningsområdet og den fredede bygningen er avmerket på vedlagte kart datert
15. mai 1997 og påført Riksantikvarens stempel.

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen av Ytre Møkkalasset fyrstasjon er å bevare et kultur-
historisk og arkitektonisk verdifullt bygningsanlegg.

Dokumentnavn: H:\FYRAUST-AGD\YTREMØKK\VEDTAK.DOC

POSTADRESSE: Postboks 8196 Dep. 0034 Oslo	BESØKSADRESSE: Dronningens gt. 13 0152 Oslo	TELEFON: 22 94 04 00	TELEFAX: 22 94 04 04
--	--	--------------------------------	--------------------------------

Formålet med fredningen av fyrtårnet er å bevare bygningens eksteriør og interiør med fast inventar og teknisk utstyr knyttet til fyrdriften.

Formålet med fredningen av området rundt fyrtårnet er å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet ved å bevare miljøets karakter. Miljøet består av det lille skjæret fyrtårnet ligger på, landing og trapp opp til tårnet.

Fredningsbestemmelser

De følgende fredningsbestemmelsene er fastsatt med hjemmel i lov om kulturminner §§ 15 og 19. Bestemmelsene gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredede kulturminner fra nyere tid samt forskrift om faglig ansvarsfordeling.

Fyrtårn

1. Riving, flytting eller forandringer i bygningens eksteriør eller interiør med fast inventar og teknisk utstyr knyttet til fyrdriften, er ikke tillatt.
2. Tilbakeføring til opprinnelig eller tidligere situasjon kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan godkjennes av forvaltningsmyndighet.

Området

1. Riving, flytting eller forandringer i området rundt bygningen på fyrstasjonen som kan endre miljøets karakter, er ikke tillatt.
2. Forandringer som ikke endrer miljøets karakter kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan godkjennes av forvaltningsmyndighet.

Generelt

1. Fredningen skal ikke være til hinder for eventuell teknisk drift av fyrstasjonen.

Følger av fredningen

Når det gjelder behandling av fredede områder, bygninger og anlegg, vises det til bestemmelsene i lov om kulturminner §§ 15a-19 og 21 samt fredningsbestemmelsene over.

I henhold til Miljøverndepartementets vedtak om delegering av 30. juni 1989 med endringer av 23. desember 1992 er forvaltningen av fredede områder, bygninger og anlegg lagt til den enkelte fylkeskommune. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av fylkeskommunen, jfr. forvaltningsloven § 28.

I henhold til lov om kulturminner §§ 15a og 19 kan departementet i særlige tilfelle gi dispensasjon fra fredningen for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredede kulturminnet eller området. Denne dispensasjonsmyndigheten er i henhold til forskrifter av 23. desember 1992 delegert til den enkelte fylkeskommune.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette i verk alle typer bygningsmessige arbeider og utomhusarbeider utover vanlig vedlikehold innenfor det fredede området. Søknad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes. Er det tvil om et tiltak er å anse som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen kontaktes.

Det er eier som har ansvaret for det løpende vedlikehold av fredede bygninger, anlegg og områder.

Bakgrunn for fredningssaken

Fredningen av Ytre Møkkalasset fyrstasjon har sin bakgrunn i et samarbeide mellom Kystdirektoratet og Riksantikvaren om utarbeidelse av en plan for bevaring og bruk av fyrstasjonene i landet. På grunnlag av planen er det valgt ut et representativt utvalg av landets fyrstasjoner som skal vernes gjennom fredning.

Fyrstasjonene langs kysten er markante kulturminner som på en spesiell måte er med på å karakterisere Norge som kyst- og sjøfartsnasjon. Fyrstasjonene har både kulturhistorisk og arkitektonisk verdi; kulturhistorisk ved deres tilknytning til sjøfart, fyrvesen og kystkultur og arkitektonisk ved deres særegne form og plassering. Oppbyggingen og utviklingen av et landsomfattende fyrssystem med over 200 fyrstasjoner spredt langs hele kysten, er et av de mest omfattende prosjekter den norske stat har gjennomført.

I dag er fyrstasjonene utsatt for store forandringer med hensyn til bruk og drift. Dette har gjort det nødvendig å ta stilling til hvilke fyrstasjoner som skal bevares i sin nåværende form. Gjennom fredning vil Riksantikvaren legge antikvariske prinsipper og retningslinjer til grunn for den videre behandling og bruk av fyrstasjonene. Dessuten ønsker Riksantikvaren at fyrstasjonene skal ha fredningsstatus som kulturminner av nasjonal verdi og interesse.

Eiendomsforhold. Reguleringsmessig status

Staten v/Kystverket står som eier av Ytre Møkkalasset fyrstasjon.

Ytre Møkkalasset ligger innenfor et område som er båndlagt som Skjærgårdspark.

Ytre Møkkalasset fyrstasjon som kulturminne. Beskrivelse av anlegget

Ytre Møkkalasset fyrstasjon ligger på et lite skjær mellom Tvedestrand og Arendal. Fyret er et ledfyrt samt innseilingsfyrt til Arendal inn Tromøysund.

Området er del av sørlandsskjærgården med småkupert terreng og nakne koller og svaberg.

Ytre Møkkalasset fyrstasjon ble opprettet i 1888. Fyrstasjonen består av et 17,2 meter høyt støpejernstårn på lav steinsokkel og med trapp opp til tårnet. Fyrtårnet er rødt med hvitt belte. På grunn av plassmangel på det lille skjæret og utrygge forhold ble fyrvokterbolig og uthus satt opp inne på fastlandet 1½ km unna. Fyrtårnet inneholdt dessuten en liten leilighet.

I 1945 ble fyrtårnet skadet ved flyangrep fra allierte fly. Innredningen i tårnet brant. Fyrtårnet og lykten ble reparert i 1946, men leiligheten ble ikke gjenoppbygget. Fyrstasjonen ble samtidig automatisert og avfolket.

Ytre Møkkalasset fyrstasjon ble nedlagt i 1986.

Nærmere beskrivelse

For nærmere beskrivelse av Ytre Møkkalasset fyrstasjons historie vises det til vedlagte utdrag fra «Norges fyr» (Bjørkhaug og Poulsson - Oslo 1986), vedlegg 2.

Vurdering av kulturminnet. Begrunnelse for fredningsvedtaket

«Nasjonal verneplan for fyrstasjoner»s vurdering

I «Nasjonal verneplan for fyrstasjoner er det gitt følgende vurdering av Ytre Møkkalasset fyrstasjon:

« Ytre Møkkalasset fyrstasjon er et sjeldent eksempel på et lite støpejernstårn med marginale boforhold. Fyrtårnet som er plassert på en lav steinsokkel, har en dramatisk virkning ved sin beliggenhet på et lite skjær. Tårnet ble reparert etter krigsskader i 1946. Fyrstasjonen ligger i lystbåtleden med stor trafikk om sommeren. Stasjonen har derfor stor pedagogisk verdi.»

Riksantikvaren vil i tillegg bemerke

Ytre Møkkalasset fyrstasjon har i tillegg til sin pedagogiske verdi og opplevelsesverdi stor kulturhistorisk verdi på grunn av hendelsene under 2. verdenskrig. Til tross for flyangrepet har fyrstasjonen stor autentisitet i eksteriøret, med det opprinnelige lyktehuset bevart.

Det følger av lov om kulturminner § 15 at Riksantikvaren kan frede byggverk og anlegg eller deler av dem av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Videre kan Riksantikvaren i henhold til lov om kulturminner § 19 frede et område rundt et fredet kulturminne så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet.

På bakgrunn av vurderingene ovenfor finner Riksantikvaren at Ytre Møkkalasset fyrstasjon er et så verdifullt bygningsanlegg i både kulturhistorisk og arkitektonisk sammenheng at det oppfyller betingelsene for fredning etter bestemmelsen i § 15. Det er spesielt fyrstasjonens opplevelsesverdi ved dens markerte og utsatte beliggenhet på det lille skjæret Riksantikvaren legger vekt på når det gjelder fyrstasjonens verneverdi.

Riksantikvaren finner videre at det er hjemmel for å frede det avsatte området, henhold til bestemmelsen i § 19. Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede det avsatte området for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet.

Saksgang frem til fredningsvedtaket

Varsel om igangsettelse av fredningssak ble i samsvar med lov om kulturminner § 22.1 meddelt Arendal kommune og Aust-Agder fylkeskommune i brev av 6. september 1995. Samtidig ble meldingen kunngjort i Fædrelandsvennen og Agderposten. Det er kommet inn følgende uttalelse til varselet:

1. Uttalelse av 24. oktober 1996 fra Kystverket 1. distrikt

Kystverket bemerker at det bør foretas enkelte rettelser i vurderingen vedlagt varselet. Da fyret ble skadet under et flyangrep i 1945, brant innredningen i tårnet opp. Under reparasjonen i 1946 ble det kun satt opp enkle etasjeskillere og leidere av tre, for øvrig ingen annen innredning. Lyktehuset er det originale. Riksantikvaren har notert seg bemerkningene.

Det ble deretter utarbeidet fredningsforslag som ble sendt på høring til berørte parter i brev av 15. juli 1997. Forslaget ble samtidig lagt ut til offentlig ettersyn i Arendal kommune og Aust-Agder fylkeskommune samt kunngjort i Norsk lysingsblad, Fædrelandsvennen og Agderposten. Det er kommet inn følgende uttalelser til fredningsforslaget:

1. Uttalelse av 27. august 1997 fra Kystverket 1. distrikt

2. Uttalelse av 4. september 1997 fra Aust-Agder fylkeskommune, Kulturetaten

Kystverket 1. distrikt har ingen bemerkninger til fredningsforslaget for Ytre Møkkalasset fyrstasjon.

Aust-Agder fylkeskommune, Kulturetaten gjør oppmerksom på at fredningsforslaget ble behandlet i fylkesutvalgets møte 26. august 1997. Aust-Agder fylkeskommune slutter seg til Riksantikvarens forslag om fredning.

Fredningsforslaget av 15. juli 1997 ble i brev av 5. september oversendt Arendal kommune for behandling i kommunestyret, med ettersendelse av uttalelse fra Aust-Agder fylkeskommune, Kulturetaten i brev av 23. september 1997.

Riksantikvaren har mottatt brev av 10. november 1997 fra Arendal kommune, Rådmannen. Arendal bystyre fattet i møte 3. november 1997 vedtak om å gi sin tilslutning til Riksantikvarens forslag om fredning av Ytre Møkkalasset fyrstasjon.

Da Arendal kommune har gitt sin tilslutning til fredningsforslaget, og på bakgrunn av ovenstående begrunnelse, finner Riksantikvaren det riktig å fatte vedtak om fredning av Ytre Møkkalasset fyrstasjon.

Opplysning om klageadgang og tinglysing

Riksantikvarens fredningsvedtak kan påklages til Miljøverndepartementet, jfr. forvaltningsloven § 28. Eventuell klage skal stiles Miljøverndepartementet, men sendes Riksantikvaren. Klagefrist er 3 uker innen mottakelsen av fredningsvedtaket.

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med lov om kulturminner § 22.5.

Med hilsen

Nils Marstein
riksantikvar

Unni Grønn

Gjenpart

m/vedlegg: - Miljøverndepartementet
- Kystdirektoratet
- Aust-Agder fylkeskommune, Kulturetaten
- Fylkesmannen i Aust-Agder, Miljøvernadv.

Vedlegg: - Kart, datert 15. mai 1997
- Kopi av utdrag fra «Norges fyr» (Bjørkhaug, Poulsson - Oslo 1986), vedlegg 2.

Likelydende brev til:

Kystverket 1. distrikt
Postboks 545
4801 Arendal

Aust-Agder fylkeskommune
Fylkeshuset
4800 Arendal

Arendal kommune
Rådhusgt.10
4800 Arendal

Ytre Møkkalasset fyrstasjon

BELIGGENHET:

På et skjær mellom Kilsund og Kalvøysund ca. 10 km fra Tvedestrand. 58 32,3 9 00,7, Moland kommune

OPPRETTET:

1888

FYRBYGNING:

Rødt jerntårn med hvitt belte 17,2 m

LYSKARAKTER:

Hvitt, 1 okk., 2 grp.okk., 2 klipp. 2 toklipp, ialt 7 sektorer

LYSSTYRKE:

2 250 cd (5. orden)

LYSETS HØYDE:

17,1 m over høyvann

LYSVIDDE:

11,8 n mil

ENDRET:

1946 automatisert og avfolket

Utdrag fra "Norges fyr", Grøndahl 1986.

Ytre Møkkalasset fyr sett fra nordøst. Foto 1980.

noen familiebolig på det lave skjæret. Den måtte bygges på et tryggere sted.

I fyrtårnet ble det innredet et lite kjøkken og to små værelser, ett i hver etasje. I steinsokkelen kom et lite kjellerrom og en oljebod, samt en vannbeholder.

En familiebolig ble satt opp i Brårvika ca. 1 ½ km fra fyret.

Fyret ble tent den 15. september 1888.

Vinterstid var det vanskelig å komme til og fra fyret, og oppholdene på fyret ble ofte uforholdsmessig lange.

I 1945 ble fyret skadet ved flyangrep fra allierte fly. Tårn og lykt ble reparert i 1946, samtidig som fyret ble automatisert og avfolket.

I fyret ble det installert en fyrlykt med en acetylenlengassbrenner med glødehette (Dalén), og fyret fikk lyskarakteren 2 lynblink hvert 10. sekund, samt 1 hvit og 4 fargede sektorer.

Det var Tverdalsøens Sjømannsforening som først tok opp spørsmålet om et fyr på Ytre Møkkalasset.

Fyrdirektøren mente at et fyr her vesentlig var av lokal interesse, men at det også kunne være til hjelp for dem som kom østfra og skulle ta seg inn Tromøysundet.

I 1885 ble det utarbeidet et kostnadsoverslag etter en plan for bygging av et 15 meter høyt støpejernstårn på en 3 meter høy sokkel. Bevilgning til fyret ble gitt i 1887/88.

Det var umiddelbart klart at det ikke kunne bli

Tegning etter kroki fra 1911.

